

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Manuale Parochorum, Sive Institutiones & Praxes Tum Vitæ, tum Officii Pastoralis

Musart, Charles

Monachii, 1654

IV. Præcepta totius artis concionatoriæ pro sacris concionibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41616

Artis sacrae Eloquentiae Compendium.

Boni concionatoris artem, quia
id etiam à me requirebas, per
paucis præceptis complectar. Pri-
mum præceptum: Ingrediendum
primò tibi in densam sylvam, in qua
arbores præscindas, quibus concio-
nem construas; comparanda, inquam,
tibi est materia totius concionis: quo
in genere ante omnia certum tibi the-
ma præfiges, quod deinde accuratè
tractabis: thematis autem delectus
esse debet, & ferè ex Scripturæ sen-
tentiâ depromptum appositè, & con-
gruenter loco, tempori, auditoribus:
artis est, thema propositum esse eiuf-
modi, ut partiri possis in plures par-
tes concionis, vno veluti ductu, & fi-
lo orationis. Porro themata non sunt
vnius generis: quædam in
genere exornatorio, præsertim in
Dei, Divorúmque laudem versantur;
plera-

pleraque in sua forio, cum ad virtutes exhortandus, concitandusque populus, aut à vitiis reuocandus: illa priora postulant plusculum nitoris, & ornatûs; posteriora plus palæstræ, & concertationis.

Secundum præceptum: Postquam tibi thema definieris, intra quod, veluti intra gyrum, excurras; tum conquirenda erunt argumenta, quæ ad rem propositam illustrandam, deducendamque facient. Ea porro depromi poterunt præcipuè ex sacrarum literarum Tabulario, Pontificiorum Canonum, & sanctorum Patrum locuplete Thesauro, Ecclesiasticorum Scriptorum historiis, ex Philosophorum subinde porticibus, aut lycæis: denique rationis, præsertim fidei luce illustratæ, grauibus momentis. Verùm hîc vitia tibi aliquot fugienda, ne Scripturam sacram vnquam sensu in medium proferas, à mente Ecclesiæ, & sensu sanctorum Patrum alieno: eam

ob rem Commentarios habeas eruditos; caue autem, ne ad profanos sensus, ne dicam ad iocos, & facetias, vsurpes; sanctos Patres ne ita dense, & prolixè, longissimis sententiis, ad memoriæ ostentationem recites, ut aliis memoriâ confundas; sensum contrahe, & eorum verbis tantum pronuntia id, quod ad rem facit. In Philosophis, & historiis profanis ne sis multus; ferè nullus in Poëtarum fabulis; nam quid hæc profana in sacris adytis, & quid gemmas in luto quærere? quid toties in templis crepare Platones diuinos, Stoicos plusquam Christianos, antiquorum Romanorum virtutes vbique proponere pro exemplis; quasi nos Christianâ Philosophiâ, sacris aut historiis, aut omnium virtutum exemplis, in sacris bibliis, aut nostris authoribus careamus? scilicet Babylonem reædificabimus, confundemus linguam nostram, & Ioues, aut Iunones colemus.

At,

At, inquires, Sanctus Paulus Poëtas citauit: nimirum semel in Areopago, bis fortassis in tot concionibus: imò verò, inquires, sancti Patres, Iustinus, Gregorii duo, Augustinus, Hieronymus frequentius; Basilius ipse librum scripsit de vtilitate ex Græcorum libris capienda: quid de Cypriano Augustinus? *Aspiciamus*, ait, *quantum auro, & argenteâ veste subfarcinatus exierit ex Aegypto Cyprianus*. Verùm audi, bone vir, illa tunc erant tempora, quibus cum Gentilibus eorum armis depugnandum esset, & tamen illi ipsi, quos nominas, ex rebus nostris longè plurima dicebant, & ratiocinabantur.

Tertium præceptum: Tùm verò in præparatam materiam inducenda, quasi forma, stylus scilicet, & character dictionis, quod prolixum esset; verbo vno, alteròue accipe: ne in concionando sis leuiculus, neque mimicus; sed serius, & grauis: hoc à te postulat rei sacræ dignitas, quam ii violant,

& profanant; qui floridæ ætatis, nondum satis decoctæ, ad ostentationis verò vanitatem incitatae, cum primum è scholis ad sacra pulpita conscendunt, concionem flosculis Rhetorum luxuriantem magnâ volubilitate voce stentoriâ, gestu corporis tornato histrionico adferunt; egregii scilicet, & vendibiles oratores, idq; pulchrum, & diuinum existimant: itane Ecclesias in scenas, conciones in theatrales ludos conuertemus? hoc tu vitium execrabere, & vt ridiculum fugies? sacra Eloquentia matrona est nobilis, non puella nubilis; in seriis rebus occupari, grauitè loqui, modestè vestiri, & incedere debet; non nucibus pueriliter ludere, non futilibus nugis garrere, non fucò adulterare faciem, non molliter incedere, non aures denique, & auras procari.

Quartum præceptum: Exordia ne longa sint: ferè ducantur à re ipsa proponendo thesim, mox hypothesim,

sim, tum rem totam diuidendo, vt statim auditor sciat, quid, & quo ordine dicendum sit. Extra genus laudatorium narrationes nec vnus loci sunt, nec frequentes occurrent; subinde paraphrases sacræ historiæ placent, quas decorè, & appositè deduces. Præcipuum pondus est in argumentis afferendis, & deducendis, refutandisq; aduersariis. Peroratio concludet concionem: si erunt recolligenda capita, ne fiant putidè, aut prolixè: vrgeatur præcipuum argumentum: locus hîc maximè est concitandis affectibus: ex abrupto finire subinde habet gratiam; vt sæpe fiat, non probo.

Præceptum vltimum: Quod prope modum exciderat, caue in concionando ne mentiaris, siue in citandâ Scripturâ, aut referendis vitis Sanctorum; siue in moribus docendis, aut instruendis; graue hoc foret, ideoque in his nihil adferas asserendo in do-

298 *Institutionum Pastoralium*
etrinâ, quod nescias. Huc ferè eòdem
istud pertinet, vt dubia, si incidant,
pro dubiis proponas: abstinere verò à
nouis miraculis prædicandis, aut vul-
gi sermonibus iactandis. Ego iam artis
facræ Eloquentiæ Compendium tra-
didi, alii fusiùs explicant; adhibis, si
voles.

C A P V T II.

Catecheses, Scholæ, Confrat-
ernitates.

N V M: I.

Catechismi,

Catechesis, instructio est rudium,
de primis scilicet doctrinæ Chri-
stianæ capitibus, & maximè ad salu-
tem necessariis, ac veluti primis rudi-
mentis. Eam Apostolus comparat
Lacti, & Elementis: *Facti estis, inquit,
quibus lacte opus sit, non solido cibo, &
in digitis, vt doceamini, quæ sint Elemen-
ta exordii sermonis Dei: In hunc sensum*

S. Hie-